

52. Bundy D. D. Early... – in: The Cambridge History of Christianity 2. – ed. A. M. Casiday. – Cambridge, 2007. – P. 126.

SUMMARY**Katarzyna Maksymiuk**

Under the whole early Sasanid rule (probably with the exception of Wahram II reign) Christians enjoyed tolerance. The religion which country did not interfere with, expanded dynamically on Persian – Roman borderlands. Rapid growth of Christianity took place in Iran during reign of Shapur I and it was a result of his tolerant politics. The situation started changing when Rome not only finished persecutions but Constantius took steps to connect Christianity with imperial state apparatus. As a result Christians in Iran lost trust and during the Shapur II war against the Romans came to their mass persecutions.

Keywords: Christianity, tolerance, politics, propaganda, Iran

*Ірина Верховцева,
Олександр Пригарін*

ХРИСТІЯНСЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКОГО ПОДУНАВ'Я

Доводиться, що помітне місце у процесах християнізації українських земель посідало Подунав'я. З античних часів край перебував в орбіті впливу Римської, а з IV ст. – Візантійської імперій, тому задовго до Володимирового хрещення став одним з каналів проникнення в Україну Христової віри. У середньовіччі та Нові часи Подунав'я – форпост християнства на прикордонні зі світом ісламських народів. Це значною мірою вплинуло на соціокультурні процеси у краї.

Ключові слова: християнство, Подунав'я, православна церква, соціокультурний розвиток.

Уявлення українців про історію свого краю сприяють піднесенню їх національної свідомості, формуванню регіональної колективної ідентичності, без чого неможлива соціальна активізація мешканців областей, їх мобілізація на вирішення актуальних завдань господарської і загалом культурної розбудови своєї «малої батьківщини». Одним з напрямків історичних студій у цьому контексті є соціокультурна історія регіонів України, дослідження якої передбачає, зокрема, вивчення її важливої складової – релігійної.

Українське Подунав'я розташоване у Дунай-Дністровському пониззі Північно-Західного Причорномор'я і є складовою історичних областей

Буджак та Південна Бессарабія. Географічне положення краю чималою мірою обумовило його складну історичну долю: тут перетинались міграційні, торговельні, культурні шляхи євразійського масштабу, військово-політичні інтереси імперій, що прагнули домінувати в Середземноморському та Чорноморському басейнах. Приналежність до дунайського басейну робила край органічною складовою Європи, оскільки Дунай – надзвичайно важлива комунікаційна європейська артерія, а сусідство з карпато-дунайським регіоном, близькість до Балкан і Малої Азії, які відіграли не меншу роль у соціокультурній історії євразійських народів, – складовою культурних процесів європейського Півдня та Середземноморсько-Чорноморського басейну, пов'язувало з долями народів Близького Сходу. Не останній вплив на перебіг історичних процесів в регіоні справив також той факт, що на Дунайській рівнині, східним кордоном якої і було Подунав'я, вершилися долі давніх степових народів Азії, які з кінця III тис. до н.е. почали рух на захід в пошуках придатних для скотарства місцевостей. Словом, вже на світанку євразійської історії Подунав'я стало контактною зоною між народами, цивілізаціями, культурами, тут відбувалась активна комунікація у просторі і часі між носіями різних форм господарювання, мислення, світовідчуття. Тому вивчення релігійної історії цього краю уявляється важливим в контексті не тільки його соціокультурної історії, а й усєї України.

Наукові розвідки цього напрямку в розрізі історії заявленого регіону були розпочаті дослідниками XIX ст. Слід назвати О. Накко¹, А.Матвеевича². Значну увагу християнським сторінкам історії Подунав'я приділили церковні історики, зокрема, митрополит Макарій (Булгаков)³. На початку XX ст. вивчав соціокультурні процеси у Північному Причорномор'ї, в тому числі – Подунав'ї, Є.Загорівський⁴. З діаспорних вітчизняних дослідників варто згадати Д.Чижевського⁵. Новий етап у вивченні історії християнства було розпочато вітчизняними науковцями кінця XX – початку XXI ст. Це, зокрема, краєзнавці та вчені Одещини, у тому числі – Ізмаїльщини⁶⁻⁹. Сьогодні активно працюють у цьому напрямку І.Верховцева, А.Дізанова¹⁰⁻¹², О.Васильєв-Мюллер та О.Огірко¹³, О.Пригарін¹⁴. Натомість у цілому християнська спадщина краю в контексті його соціокультурного розвитку у названих працях описується фрагментарно. На наш погляд, чимала роль Подунав'я у християнізації земель України адекватної оцінки в історичній літературі не знайшла. Не ставлячи за мету усебічне висвітлення проблеми, спробуємо довести, що на всіх основних етапах історії Подунав'я воно було одним з каналів проникнення християнства в Україну, форпостом Христової віри на прикордонні зі світом ісламських народів, що значною мірою обумовило особливості соціокультурного розвитку краю.

Перша проповідь на землях Подунав'я, ймовірно, залунала з уст Андрія Первозваного, адже цей Апостол почав своє служіння у Північному Причорномор'ї, проповідуючи «скіфам» і фракійцям. На початку III ст. святий Іпполит, єпископ Портуенський, ясно визначив, яким саме «скіфам»: тим, які мешкали у сусідстві з фракійцями, у Скіфії, що починалась від Балканських гір, простиралась до гирла Дунаю і поширювалась за Дунаєм¹⁵. Наступники Святого Андрія – «скіфи» Інна, Піна, Рима продовжили місіонерську працю у краї¹⁶.

Як відомо, назва «скіфи» у писемних джерелах I-VIII ст. використовувалась як збірна стосовно населення Північно-Західного Причорномор'я, а отже – і Подунав'я, хоча власне ніяких скіфів тут вже не існувало^{17,18}. Тому можна припустити, що навіть у канонічних християнських текстах, зокрема, новозавітних, у вислові апостола Павла про те, що немає «ні Елліна, ні Іудея, ... варвара, Скіфа, ..., але всі і у всьому Христос»¹⁹, йдеться і про людність Подунав'я. Це стикується з історичними фактами, які свідчать: землі Подунав'я стали одним зі шляхів проникнення християнства на землі України ще у так звані «апостольські» часи, коли саме Дунаєм обмежувалось панування римлян у Північно-Західному Причорномор'ї. Услід за підкоренням даків та фракійців об'єктом римської експансії у II-IV ст. стало дунайське лівобережжя. Проте далі на північ від Дунаю кордони Римської імперії не просунулись, адже військова та політична міць римлян залишилась у минулому²⁰.

Разом з тим, IV ст. – це не тільки часи римської експансії у Подунав'ї, це – часи оформлення християнства як релігійної системи, водночас – часи активного місіонерства Візантійської імперії серед сусідніх варварських народів. Нову віру проповідували купці, військові, колоністи, а також ченці, християнські праведники, які шукали куточків, придатних для усамітнення. До «диких», неосвячених світом Христової віри, відносились і тогочасні мешканці Подунав'я: рештки скіфо-сарматських тубільців, даки, фракійці, готи, гуни, ймовірно предки слов'ян, яких у Певтингорових таблицях названо «венедями», тощо. Підтвердженням поширення тими часами серед місцевого населення Подунав'я християнства є факт існування єпархій Мала Скіфія і Готської. Центр останньої, за свідченням істориків церкви, спочатку розміщався у Північно-Західному Причорномор'ї, а пізніше пересунувся на землі так званої «Тавроскіфії». Єпархія Мала Скіфія розміщувалась на території Добруджи, центром її було місто Томі (тому її друга назва – Томітанська), а кордони межували з Готською єпархією. Томітанська і Готська єпархії належали Константинопольській патріархії, яка опікувалась християнською просвітою варварських народів і

поширенням свого впливу на Північне Причорномор'я. Зокрема, відомо, що архієпископ Константинополя Золотоуст мав контакти з задунайськими «скіфами», надсилав до них священників²¹. З творів церковних істориків дізнаємося, що представники Томітанської і Готської єпархій брали участь у роботі I та II Вселенських соборів і поставили свої підписи під рішеннями цих важливих для християнства зібраннях духовенства та світських діячів²². Раннє проникнення християнства на подунайські землі, на нашу думку, є тією характерною рисою історико-культурного розвитку краю, яка робить його органічною частиною Балкано-Дунайського регіону, Південної Європи, Середземномор'я, свідчить про помітну роль у процесах християнізації земель України.

Наступний етап християнської історії краю пов'язаний з початком балканських війн антів та слов'янською колонізацією Подунав'я. Ймовірно, вже тоді, у V-VII ст. наші слов'янські предки частково християнізувалися у ході контактів з місцевим населенням Подунав'я, яке лежало на шляху просунення слов'ян на Балкани. Свідчення про це містяться, зокрема, у творах Феодорита Кірського, Йордана, Сократа Схоластика, Алькіма Екедія Авіта, Євсевія Памфіла²³. Це означає, що у Подунав'ї, де тим часом мешкали східнослов'янські племена уличів і тиверців, християнство пустило свої корені задовго до Володимирового хрещення. Певним підтвердженням цього може бути повідомлення Костянтина Багрянородного у X ст. про рештки християнських храмів та кам'яних хрестів в Подунав'ї посеред руїн міст у часи печенізької навали у Причорномор'ї²⁴. У часи Київської Русі землі Подунав'я стали зоною протистояння між молодією східнослов'янською державою та Балканськими країнами, зокрема, Болгарією, звідки, безумовно, край також зазнав впливів Христової віри²⁵.

У пізньовізантійські часи край перебуває на периферії Праїлавської єпархії, центром якої з XI ст. було місто Праїлав (Браїла). В середині XIII ст. Подунав'я потрапляє до складу монгольського улусу Джучи. Татари панують тут до початку XV ст. Проте, за свідченнями істориків церкви, край не втрачає християнського «обличчя», у містечку Вічина в дельті Дунаю навіть розташовувався центр митрополії. В XV ст. на землі Подунав'я аж до берегів Чорного моря поширюються кордони Молдавського воєводства, в якому православ'я від народження цього політичного утворення займало панівне становище. Наприкінці XV ст. край підпадає під владу Османської імперії і у поствізантійські часи відіграє роль форпосту християнської цивілізації на прикордонні зі світом ісламських народів. Сучасні дослідники стверджують, що для турецької влади тієї доби була

характерною певна віротерпимість, православне населення Північно-Західного Причорномор'я мало можливості зберегти традиційну віру. У Бессарабії XV-XVII ст. коштом молдавських господарів, валаських правителів, місцевих меценатів будуються храми, відкриваються подвір'я Афонських монастирів, зберігається православна митрополія. У XVII ст. центр Праїлавської митрополії навіть був перенесений до Ізмаїлу²⁶.

У ті тяжкі часи було закладено характерні прикмети соціокультурного життя краю, пов'язані з його існуванням на пограниччі між християнським та мусульманським світами. Формується мультикультурний простір, в якому були приречені адаптуватись до місцевих господарських і культурних умов та співіснувати уламки чималої кількості етносів, носії яких належали водночас і до осілого землеробського, і до кочового скотарського світів з контркультурними настановами у світосприйнятті та світовідчутті. Це зумовило особливу рису культурного розвитку краю – транскордонний характер його комунікаційного простору, що сприяло виробленню специфічних форм самоорганізації та побутового життя людності: в умовах перманентного військового протистояння між тубільцями та прибульцями, надто динамічних політичних й етнічних змін населення проявило схильність до спілкування у мікросоціальних утвореннях, до творення своїх самодостатніх «мікросвітів» у масштабах власних мікросоціумів в рамках рідної етнокультурної традиції. Інтегруючим та стабілізуючим чинником культурного життя у Подунав'ї за таких умов виступає християнство з його толерантним ставленням до іншої людини – носія іншої культури, релігії. Саме завдяки християнству мешканці краю об'єднуються у єдиний культурний простір, вони можуть відчувати себе не зайдами, а «братами і сестрами», спілкуватись «мовою» однієї культури – християнської; етнічно строкате населення Подунав'я всупереч руйнівним щодо культури процесам військово-політичного протистояння пізньосередньовічної та ранньомодерної доби отримує підстави для формування своєї колективної ідентичності на базі територіальної і культурної єдності²⁷.

Безперервність християнської традиції у наступні періоди пов'язана з переселенням до Дунай-Дністровського межиріччя у XVIII ст. російських старовірів (некрасівців, пилипонів, липован), які тікали від переслідувань влади²⁸, а також з активною політикою колонізації краю у XIX в. християнськими біженцями з Балкан, півдня Європи, східного і південного Причорномор'я, що проводилась владою Росії (до її складу у XIX ст. край переходив двічі – у 1812 та 1878 рр.). Так регіон, де з давніх-давен мешкали різні, у тому числі християнські романські народи (молдавани, волохи, румуни), заселили представники й інших етносів, культуруоутворюючою

релігією для яких було православ'я: українців, болгар, сербів, греків, вірмен, гагаузів, християнізованої гілки албанців. Переселення в подунайські землі після руйнації Запорозької Січі українських козаків, мігрантів-християн, що тікали з Південної Європи та Східного Причорномор'я від турецького гніту, активна політика російського уряду щодо роздачі земель російським дворянам, а також сприяння колонізації краю вихідцями з Європи, зокрема, німцями, швейцарцями, поляками, які відтепер представляли тут інші гілки християнства – католицьку і протестантську. Все це не тільки не скинуло край у вир етнічного протистояння, а навпаки: завдяки християнській вісі культурного життя регіону сприяло взаємозбагаченню культур автохтонних і прийдшлих народів, що проявилось, зокрема, у культурних запозиченнях в традиційній обрядовості формуванні духу взаємодопомоги, братерства у спілкуванні між представниками різних етносів, прагненні зберегти свою традиційну культуру, мову, засвідчити вірність батьківським традиціям, віруванням, продовжуючи традиційне культурно-господарське життя²⁹. У першій чверті ХХ ст. 95% населення Подунав'я ідентифікували себе як християни³⁰.

Різноманітні нащадки величезної кількості християнських етносів, що знайшли тут нову Вітчизну, змогли не тільки вижити, а й зберегти в умовах культурної поліфонії свою традиційну культуру, оскільки були братами і сестрами за духом. Сформовані у цих умовах особливі способи комунікації, замкнені на спілкування у своїх мікросвітах (мікросоціумах), породжували контакти у мікрогрупах, несприйняття багатолюдних форм соціального протистояння, акцій соціального протесту агресивного характеру. Крім миролюбного, толерантного ставлення до представників іншої культури, іншої релігії^{31,32} мешканців Подунав'я характеризує працелюбність, прагнення власною працею забезпечити добробут близьких, мотивовані необхідністю пошуку способів господарського і культурного виживання, терплячість, смирення, покірність долі, виховані християнською культурою. Тому край, напевно, не зазнав такого протистояння між представниками різних гілок християнства, як це було у Європі (згадаймо сумнозвісну «Варфоломіївську ніч» та інші прояви релігійної нетолерантності в контексті європейської Реформації). Усе це варто віднести до позитивних виявів колективної ідентичності населення Подунав'я. Натомість, досить суперечливим уявляється ставлення населення до культурних новацій. З одного боку, приміром, росіяни-старовіри змогли зберегти свою ідентичність та культуру чималою мірою завдяки досить консервативному ставленню до культурного досвіду інших народів. З іншого, – варто припустити, що саме вміння творчо опановувати досвід виживання

«корінних» мешканців допомагав новим колоністам адаптуватись до нових природних і культурних реалій. Не можна дати однозначну оцінку і таким явищам культурного життя краю, як невимогливість до представників влади, низький рівень соціальної активності людності, певна соціальна інертність.

Вивчати християнську спадщину Українського Подунав'я слід на різних рівнях: не тільки історичному, а й соціологічному, психологічному, культурно-господарському тощо. Зрозуміло головне: унікальний мультикультурний простір краю формувався під впливом багатьох чинників, домінуючим з яких було християнство, тому, запроваджуючи будь-які соціальні новації у цьому регіоні, необхідно ураховувати цей факт.

1. Накко А. История Бессарабии с древнейших времен. – Часть 1. – Одесса, 1875. – 900 с.
2. Матвеевич А. Христианство в Бессарабии // Кишиневские Епархиальные ведомости. – 1913. – № 42.
3. Митрополит Макарий (Булгаков). История христианства на Руси до равноапостольного князя Владимира как Введение в историю Русской Церкви. – Кн. 1. – Ч.1. – М., 1994. // [Електронний ресурс] <http://www.sedmitza.ru/text/435738.html>
4. Загоровский Е.А. Очерки истории Северного Причерноморья. – Часть 1. – Одесса, 1922. – 100 с.
5. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К., 1992. – 230 с.
6. Самойлова Т. Нові підходи до проблеми проникнення християнства на землі східних слов'ян // Четвертий Міжнародний конгрес україністів. Одеса, 26-29 серпня 1999 р. Доповіді та повідомлення. Південь України. Одеса. – Одеса, 1999. – С. 3-10.
7. Райнов Б.А. К вопросу об истории православных храмов Килии // Церковная история и культура в возрождении Придунавья: Материалы краеведческой научно-практической конференции (октябрь 2002 г.). – Измаил, 2002. – С. 79-85.
8. Шишкина Р.П. Храмы Придунавья в письменных источниках XIX – начала XX столетия // Церковная история и культура в возрождении Придунавья: Материалы краеведческой научно-практической конференции (октябрь 2002 г.). – Измаил, 2002. – С. 109-115.
9. Православные храмы в болгарских и гагаузских селениях юга Украины и Молдовы. – Вып. 1. – Болград, 2005.
10. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-богословських читань «Православ'я у світовій культурі» (Дніпропетровськ, 2006.). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 74-77.
11. Верховцева І. Г. Православна церква в етносоціокультурному житті Південної Бессарабії: перспективи досліджень // II Міжнародна науково-практична конференція «Східні і західні слов'яни. Теорія і практика перекладу» (Дніпропетровськ, 24-25 березня 2009 р.) – Дніпропетровськ, 2009. – С. С.48-53.

12. Верховцева І.Г., Дізанова А.В. Українське Подунав'я як історико-культурний регіон // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць. – Черкаси, 2009. – С.78-83.
13. Васильєв-Мюллер О., Огірко О. Рання християнізація України в готському періоді // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2008 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2008. – С. 44-53.
14. Пригарин А. Русские старообрядцы на Дунае: формирование этноконфессиональной общности в конце XVIII – первой половине XIX вв. – Одесса-Измаил-Москва, 2010. – 528 с.
15. История Европы. – В 8 т. – Т. 1. Древняя Европа. – М., 1988. – С. 651.
16. Васильєв-Мюллер О., Огірко О. Рання християнізація України в готському періоді // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2008 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2008. – С. 44-53.
17. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-богословських читань «Православ'я у світовій культурі» (Дніпропетровськ, 2006.). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 74-77.
18. Верховцева І.Г., Дізанова А.В. Українське Подунав'я як історико-культурний регіон // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць. – Черкаси, 2009. – С.78-83.
19. Васильєв-Мюллер О., Огірко О. Рання християнізація України в готському періоді // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2008 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2008. – С. 44-53.
20. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-богословських читань «Православ'я у світовій культурі» (Дніпропетровськ, 2006.). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 74-77.
21. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-богословських читань «Православ'я у світовій культурі» (Дніпропетровськ, 2006.). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 74-77.
22. Васильєв-Мюллер О., Огірко О. Рання християнізація України в готському періоді // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2008 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2008. – С. 44-53.
23. Русская православная церковь. 988-1988. Очерки истории I-XIX вв. – Вып. 1. – Калинин: Издание Московской Патриархии, 1988. – С. 6.
24. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-
25. Верховцева І.Г., Дізанова А.В. Українське Подунав'я як історико-культурний регіон // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць. – Черкаси, 2009. – С.78-83.
26. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць:

- Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-богословських читань «Православ'я у світовій культурі» (Дніпропетровськ, 2006). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 74-77.
27. Верховцева І.Г., Дізанова А.В. Українське Подунав'я як історико-культурний регіон // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць. – Черкаси, 2009. – С. 78-83.
  28. Пригарин А. Русские старообрядцы на Дунае: формирование этноконфессиональной общности в конце XVIII – первой половине XIX вв. – Одесса-Измаил-Москва, 2010. – 528 с.
  29. Верховцева І.Г. Православ'я в історичних долях Південної Бессарабії // Філософія. Культура. Життя.: Міжвузівський збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Матеріали IV всеукраїнських філософсько-богословських читань «Православ'я у світовій культурі» (Дніпропетровськ, 2006.). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 74-77.
  30. Комунальна установа «Ізмаїльський архів». – Ф. Р-29. – Оп. 1. – Спр. 30. – Арк. 74.
  31. Галкина А.В. Толерантность как обстоятельство культурного плюрализма. Феномен российско-османского приграничья: пример Буджака в XIX - XX вв. // Культурное многообразие: от прошлого к будущему: Второй Российский культурологический конгресс. Санкт-Петербург. 25-29 ноября 2008 г. – СПб.: Эйдос, Актавион, 2008. – С. 286-287.
  32. Стецкевич В.В., Стецкевич Л.М. Буджак – поліетнічне прикордоння: спроби міждисциплінарних вимірів // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: Матеріали III Міжнародної наукової конференції, присвяченої 70-й річниці героїчної оборони Одеси (м. Одеса, 2001 р.). – Одеса: «ВМВ», 2011. – С. 145-149.

SUMMARY

Irina Verkhovtseva,

Olexandr Prigarin

CHRISTIAN HERITAGE OF UKRAINIAN DANUBE REGION

It is proved that the Danube Region played a decisive role in the processes of Christianization of Ukrainian lands. Since ancient times the territory was under the influence of the Roman empire, and since the 4th century it was influenced by the Byzantine Empire, that is why long before Volodymyr's baptism this region had become one of the channels for the Christian beliefs to get to Ukraine. In the Middle Ages and the New Era the Danube Region was the outpost of Christianity on the border with the world of the Muslim religion. It had great impact on the sociocultural development of the region.

Key words: Christianity, Danube Region, orthodox church, sociocultural development.

Роман Галуйко

**БОГОСЛОВСЬКА ПОЛЕМІКА
ІКОНОБОРЦІВ ТА ІКОНОШАНУВАЛЬНИКІВ
НА КОНСТАНТИНОПОЛЬСЬКО-ВЛАХЕРНСЬКОМУ
СОБОРІ 754 р.**

Вивчено богословську точку зору представників іконоборчого табору стосовно недоцільності використання священних зображень, спираючись на трактат імператора Константина Копроніма. Досліджено найбільш суперечливі твердження із Святого Письма Старого та Нового Заповітів про заборону зображень та поклоніння їм. З'ясовано та спростовано суперечливі твердження іконоборців, висунуті на "вселенському Константинопольсько-Влахернському соборі" 754 року. Наведено аргументацію православного вчення щодо помилковості іконоборчих тверджень та спростовано їхні положення про заборону священних зображень.

Ключові слова: іконоборство, ідолослужіння, іконошанування, христологічні ересі, священні зображення.

Явище іконоборства у богословсько-філософській думці залишається не до кінця проясненим, й, відповідно, важким для розуміння. Тому для досягнення об'єктивності у богословсько-філософському протистоянні між іконошанувальниками та іконоборцями нам необхідно дослідити їхню полемічну суперечку, яка залишила свій слід у рішеннях VII Вселенського Собору. Предметом нашого дослідження буде теоретична складова богословсько-філософського протистояння між іконошанувальниками (православними. – Авт.) та іконоборцями.

У пропонованому дослідженні зроблена спроба науково проаналізувати богословсько-філософську аргументацію представників іконоборства та спростувати іконоборчу аргументацію іконошанувальниками. Цю проблему піднімали у своїх працях ряд відомих православних богословів та мислителів. Зокрема православний богослов С.Булгаков у нарисі "Ікона та іконопочитання" (1930) розглядає аспект богословсько-філософського протистояння іконоборців та іконошанувальників. Ця праця є корисною тим, що автор з богословсько-філософської точки зору доводить можливість існування ікони та пояснює значення ікони. Іншому відомому богослову П. Флоренському у праці «Іконостас» вдалося розв'язати антиномію іконографічних зображень – як можна зобразити незображуване (догматична підстава зображення ікони Христової. – Авт.). В історичному екскурсі цю тему розкриває Л. Успенський у 7 розділі праці